

Η κοινωνική αξιολόγηση της γλώσσας του ‘άλλου’

Νικολέττα Τσιτσανούδη – Μαλλίδη
Ακαδημαϊκή Διευθύντρια Δ.Θ.Π.
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η έννοια της γλώσσας του ‘άλλου’,

- του έτερου υποκείμενου της ομιλίας
- του διαφορετικού παραλήπτη

παραπέμπει σε μια εξαιρετικά δύσκολη και ασαφή περιοχή, με αντίστοιχα δύσκολη προσέγγιση.

Εάν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι ο ‘άλλος’ μπορεί να είναι

- ο κάθε ένας που διαφοροποιείται από τις ποικίλες και ισχύουσες νόρμες, πρότυπα ή status,
- εκείνος που είναι κρυμμένος,
- ή, που μία υπάρχουσα κατανομή εξουσίας δεν τον συμπεριλαμβάνει στην πρόβλεψή της, με συνέπεια να καθίσταται αδύναμος να επιφέρει αλλαγές ακόμη και στον μικρόκοσμό του,

τότε το μέγεθος της πρόκλησης είναι ακόμη μεγαλύτερο.

Και ως τέτοιο, περισσότερο **γοητευτικό**.

Όταν επιχειρεί κανείς μία προσέγγιση της γλώσσας του 'άλλου', ίσως και να καλείται να αποδεχθεί, ότι δεν θα μπορέσει να προχωρήσει στη χαρτογράφηση αυτής της περιοχής, εάν ξεκινήσει με θέσεις

-«τελειωμένες»,

-«στέρεες», και

-οριστικές.

Απεναντίας, δεν μπορεί παρά να επιδείξει ειλικρινείς διαθεσιμότητες για διαπραγμάτευση και ενσωμάτωση νέων απόψεων, ακόμη και αβεβαιοτήτων, σε μία εποχή που τη χαρακτηρίζουν οι ρευστότητες και οι διαρκείς κοινωνικοπολιτικές αλλαγές.

Στο 5^ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» επιχειρούμε να προσεγγίσουμε τη γλώσσα του 'ξένου' και την ηθική της ετερότητας, με βάση την παραδοχή της **«ευρύχωρης στενοχωρίας»** ενός θέματος, εσαεί επίκαιρου και μεταβαλλόμενου ανά εποχή.

-
- Καταρχήν, αναδεικνύουμε την ετερότητα στο γλωσσικό τοπίο, με εστίαση στο νησί της Μυτιλήνης, λόγω της προσφυγικής κρίσης.
 - Επιχειρούμε τη δημόσια ακαδημαϊκή συζήτηση των εννοιολογικών μεταφορών και του διχοτομικού λόγου για τους πρόσφυγες στα σύγχρονα μέσα μαζικής επικοινωνίας.
 - Συζητάμε για τον ρατσιστικό λόγο στα ΜΜΕ.
 - Αναλύουμε τη ρητορική του μίσους, την προπαγάνδα του θετικού και του αρνητικού, την κατασκευή και επιβολή της συναίνεσης.
 - Διαπραγματευόμαστε τον διχαστικό λόγο στη δημόσια σφαίρα της πολιτικής.

-
- Μας απασχολούν έντονα οι απεικονίσεις των παιδιών των προσφύγων στα δημοσιογραφικά κείμενα – που αυτή την εποχή ερευνώνται - καθώς και η παρουσίαση των παραμέτρων που συγκροτούν την ετερότητα στο σχολικό περιβάλλον κατά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Η ενασχόληση με την ετερότητα αφορά:

- στην κοινωνική αξιολόγηση και στιγματισμό των «διαφορετικών»,
- στην **εκπαίδευση της κοινότητας** σε θέματα που αφορούν στη σύνδεση της γλώσσας με έννοιες, όπως **κύρος, αίγλη, δύναμη, ή/και εξουσία.**

Σχετικά θέματα διαπραγμάτευση:

- Οι έννοιες του κατώτερου και ανώτερου μέσα από την κοινωνική αξιολόγηση της γλώσσας
- Προσβλητικότητα και απενεχοποίηση στο περιθωριακό λεξιλόγιο
- Χαμηλές γλωσσικές ποικιλίες
- Η κατασκευή του 'άλλου' μέσα από τη γλώσσα
- Η ενοχοποίηση του σεξουαλικού λόγου
- Οι γλώσσες των κλειστών ομάδων και οι «συνωμοσίες» τους
- Οι πολιτικές ταυτότητας (identity politics).

-
- Η συζήτηση για τις **διαλέκτους**, τις γεωγραφικές ποικιλίες και κοινωνικές διαφοροποιήσεις
 - **Οριζόντιες και κάθετες ποικιλίες**
 - Μύθοι και πραγματικότητες για τη γλώσσα
 - Ο ρόλος των νεοελληνικών παραλλαγών, η γλωσσική και κοινωνική ετερότητα στην ελληνική ονοματολογία

-
- Η γλώσσα των νέων,
 - η γλώσσα των bloggers, των instagrammers, των influencers και των followers στο διαδίκτυο,
 - η είσοδος των νεολογισμών και η ταχεία ωρίμανσή τους λόγω της τεχνολογίας κ.ά.

Μια τέτοια δράση δεν μπορεί παρά να διαμορφώσει ως «επίμετρο», ερωτήματα, όπως:

Η γλώσσα του άλλου μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα;

Πόσο ξένος μπορώ να νιώθω στη δική μου γλώσσα;

Ή πόσο ανεπικοινωνήτη τελικά μπορεί να γίνει η γλώσσα του άλλου,

εάν συνειδητοποιήσουμε τη μοναχικότητα της κάθε μονάδας,

του κάθε ενός από εμάς δηλαδή,

που δεν είμαστε παρά

οι άλλοι για τους άλλους;